

особистості дитини в сьогоденні вимагає нових підходів до підготовки вчителів мистецької освіти в умовах післядипломної педагогічної освіти.

Реформування сучасної мистецької післядипломної педагогічної освіти пов'язано із багатьма напрямами шкільної освітньої реформи. Проблемою післядипломної педагогічної освіти на сьогоднішньому етапі розвитку мистецької освіти є підготовка вчителів до оволодіння інноваційними педагогічними і мистецькими технологіями, а також питання розвитку педагогічної творчості й творчого потенціалу вчителя мистецьких дисциплін. Створення науково-методичного супроводу та змістовного наповнення тематичних, проблемних курсів із зазначених питань можуть значно підвищити якість навчання вчителів та забезпечать результативність їх освітньої педагогічної діяльності.

2. Літературний огляд

Проблеми мистецької післядипломної педагогічної освіти були розглянуті в працях багатьох вітчизняних дослідників. В дослідження науковців розглядалися питання професійної підготовки вчителя мистецьких дисциплін [1, 2], розглядалися сучасні тенденції розвитку мистецької освіти [3, 4], досліджувалась роль мистецтва у системі розвитку творчої індивідуальності педагога [5], висвітлювалися проблеми сьогодення та перспективи розвитку післядипломної педагогічної освіти [6], зазначалися концептуальні положення щодо організації та розвитку системи післядипломної педагогічної освіти [7, 8], а також визначалися педагогічні та методичні аспекти викладання мистецьких дисциплін [9]. Дослідження багатьох науковців присвячувалися проблемам творчої особистості учителя [10]. Науковці розглядали проблеми художнього мислення в умовах педагогічної діяльності вчителя мистецтва [13], питання мистецької педагогіки [10], особливості розвитку педагогічної творчості [11]. Дослідники зверталися до питань творчого професійного розвитку педагога в системі післядипломної освіти [2], питань розвитку творчого потенціалу вчителя в післядипломній педагогічній освіті [8], визначали особливості організації творчого процесу, впровадження інноваційних, інформаційно-комунікаційних технологій в післядипломній педагогічній процес [6, 12] тощо.

Аналіз вищезазначених наукових здобутків дозволили визначити основні тенденції розвитку післядипломної мистецької освіти та виокремити концептуальні засади, методологічні підходи в цьому напрямку, проаналізувати сучасний стан розвитку науково-методичного супроводу підвищення кваліфікації вчителів мистецьких дисциплін. Варто звернути особливу увагу на те, що більш глибокого аналізу потребують проблеми реформування й оновлення змісту мистецької післядипломної освіти, сучасні тенденції розвитку курсової підготовки вчителів мистецьких дисциплін на засадах освітніх реформ.

3. Мета та задачі дослідження

Мета дослідження – розглянути сучасні тенденції та особливості розвитку мистецької післядипломної педагогічної освіти.

Для досягнення мети були поставлені наступні задачі:

1. Розкрити погляди вітчизняних науковців на тенденції розвитку мистецької освіти в умовах післядипломної педагогічної освіти та основні складові її змісту.

2. Розкрити шляхи оволодіння інноваційними педагогічними і мистецькими технологіями в процесі курсів підвищення кваліфікації для вчителів мистецьких дисциплін.

3. Представити досвід проведення проблемних, авторських, тематичних курсів, спрямованих на розвиток творчого потенціалу вчителів мистецьких дисциплін.

4. Розкрити питання створення науково-методичного та візуального супроводу освітнього процесу в мистецькій післядипломній педагогічній освіті.

5. Визначити перспективи розвитку курсової підготовки в мистецькій післядипломній педагогічній освіті

4. Сучасні тенденції та особливості розвитку та організації мистецької післядипломної педагогічної освіти

Післядипломна освіта як складова неперервної педагогічної освіти забезпечує професійний розвиток вчителів мистецьких дисциплін, їх професійних особистісних, творчих якостей в умовах освітніх реформ. Дослідники розглядають в технології навчання дорослих три основні складові, які допомагають забезпечувати андрагонізацію змісту, форм та методів навчання в системі післядипломної педагогічної освіти [13]. Проблемність змісту післядипломного педагогічного навчання спрямована на розвиток вмінь вчителів бачити, визначати, розглядати та ставити педагогічні проблеми. При використанні проблемного навчання, вчителі не тільки бачать, визначають і ставлять проблеми, а й набувають навичок практичного вирішення шляхів розв'язання освітніх проблем [13]. З метою впровадження елементів проблемного навчання в змістовну складову курсів підвищення кваліфікації, доцільно застосовувати проблемні лекції та семінари, практичні заняття з організацією роботи проблемних груп щодо розв'язання проблемних педагогічних завдань з мистецької освіти тощо. Важливим аспектом післядипломного навчання є використання адаптивного змісту навчання та процесуальних форм його існування [13]. Зміст навчання повинен бути конкретним, практичним, прив'язаний до певних умов, обставин професійної мистецької діяльності, який буде сприяти розвитку індивідуального підходу в навчанні. У зміст навчання можуть вводитися практична робота з імітаційними, рольовими і діловими іграми, виконання освітніх мистецьких проєктів тощо.

Умовою андрагонізації процесу післядипломного навчання є також діалогічність змісту навчання. Застосування процесуальних форм, діалогічності дозволяє активізувати навчання у післядипломній педагогічній освіті, розвивати особистісні якості тих, хто навчається та того, хто навчає. В період курсової підготовки відбувається обмін інноваційним педагогіч-

ним досвідом, відбувається практичне відпрацювання інновацій та вирішення шляхів їх упровадження в мистецьку освітню практику [14]. Особистісно орієнтований підхід до навчання педагогів є важливою умовою модернізації післядипломної педагогічної освіти, який забезпечує формування у вчителів механізмів самореалізації, саморозвитку, самовиховання [15]. Застосування інтерактивних технологій у процесі підвищення педагогічної майстерності сучасного вчителя сприяє формуванню в них навичок і вмінь, цінностей, створенню атмосфери співробітництва в період навчання тощо. В процесі курсової підготовки значного розвитку отримує творчий потенціал вчителів мистецьких дисциплін. За дослідженнями науковців, обов'язковою умовою керування розвитком творчого потенціалу вчителя є саморефлексія у творчій діяльності, яка проходить через самопізнання, самоаналіз, самооцінку, саморегуляцію, самовиховання тощо [16].

Багато вчених процес запровадження інтерактивних технологій і тренінгово-проективних методик в післядипломній освітній процес, вважають найбільшою перспективною базою технологічного оновлення післядипломної педагогічної освіти. До технологічної складової навчання відносять дослідні, практичні дії, круглі столи, дискусії, самостійні форми пошуково-дослідної, проектної роботи, колективні форми, роботу в групах, проектних колективах тощо [17].

Вітчизняний досвід організації мистецької післядипломної педагогічної освіти щодо підвищення кваліфікації вчителів мистецьких дисциплін закладів загальної середньої освіти, доводить, що курси підвищення кваліфікації проходять за усталеною структурою та змістовним наповненням. До професійного фахового модуля підготовки вчителів входять традиційні лекційні, практичні заняття з усіх видів мистецької професійної діяльності, педагогічна практика та конференція з обміну досвідом. Натомість процеси реформування мистецької освіти передбачають більш ґрунтовне вивчення окремих питань щодо застосування інноваційних технологій, форм і методів педагогічної діяльності та впровадження нового змісту мистецької освіти.

Найбільш поширеною і дієвою формою навчання вчителів в останні десятиліття стали тренінгові форми навчання. Тренінг – це одночасно цікавий процес пізнання себе та інших, спілкування, ефективна форма опанування знань, інструмент для формування умінь і навичок та форма розширення досвіду, як форма, орієнтована на запитання та пошук [18].

Останнім часом в практиці діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти зустрічаються приклади використання проблемних, авторських та тематичних курсів підвищення кваліфікації або курсів з авторським спецкурсом. В концепції розвитку педагогічної освіти зазначається, що метою підвищення кваліфікації педагогічних працівників є вдосконалення освіти та професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення, оновлення її професійних знань, умінь і навичок на основі здобутого раніше освітньо-кваліфікаційного рівня та практичного досвіду. Проблемні тематичні курси

допомагають глибоко, ґрунтовно розглянути важливу педагогічну проблему або тему. Курси з авторським спецкурсом дозволяють знайти послідовників ідей передового педагогічного досвіду, вони найчастіше проводяться майстром або науковцем викладачем на базі опорних закладів загальної середньої освіти. Під час проведення таких курсів відбувається практична реалізація наукових ідей та відпрацювання на практиці оригінальних методик або технологій викладання мистецьких дисциплін. Відомі також авторські педагогічні майстерні, що допомагають вчителям в короткий термін навчання оволодіти авторською методикою викладання мистецтва в школі.

В умовах сучасної післядипломної педагогічної освіти, в процесі проведення авторських, тематичних, проблемних курсів, значного розвитку отримують творчі здібності, педагогічний творчий потенціал вчителів мистецьких дисциплін. На формування творчої особистості педагога впливають як загальносоціальні, так і конкретно-соціальні закономірності, обумовлені конкретно, історичними умовами суспільного розвитку [11].

Професійний потенціал педагога розглядають як динамічну систему розвитку і саморозвитку спеціалістів, яка оснований на теоретичній моделі індивідуальності вчителя та стає основою його особистісно-професійного саморозвитку [12, 16]. На тематичних, проблемних курсах, які спрямовані на розвиток творчого потенціалу вчителів мистецьких дисциплін для більш якісного засвоєння практичних знань застосовуються тренінгові форми навчання. Тренінгові форми навчання дозволяють повністю охоплюють весь творчий потенціал вчителя: рівень та обсяг її компетентності (соціальної, емоційної та інтелектуальної), самостійність, здатність до прийняття рішень, до взаємодії тощо [9, 18].

5. Результати дослідження

Тренінг-курс, який організується в межах післядипломної педагогічної освіти, що спрямований на розвиток творчого потенціалу вчителя, дозволяє у процесі тижневого тренінгу значно розвинути творчий потенціал тих, хто навчається, підвищити мотивацію вчителів до творчої діяльності, розширити творчі здібності та творчі навички вчителів щодо оволодіння новітніми педагогічними, мистецькими технологіями й дозволити усвідомити шляхи реалізації набутих знань і практичних творчих навичок у своїй педагогічній мистецькій діяльності. Тематичні проблемні курси з розвитку творчого потенціалу вчителя будуються за модулями, серед яких найбільш важливого значення набуває професійний модуль, зміст якого побудовано на практичному відпрацюванні видів педагогічної діяльності, який допомагає розкрити творчий потенціал вчителя. Основною перевагою освітнього процесу є інтеграція навчання, що пронизує всі тренінгові заняття. На основі інтеграції комплексу видів мистецтв з органічним зв'язком із психологією, філософією мистецтва, а також із використанням інформаційних даних з медицини, педагогіки, дидактики й методики організації навчання мистецтву, організуються тренінгові заняття для вчителів мистецьких дисциплін. Такі інтеграційні тренін-

гові заняття будуються із чергування теоретичних повідомлень, практичних творчих вправ, рольових і сюжетних ігор, руханок, ділових ігор тощо. Практична спрямованість навчання в тренінг-курсі, можливість занурення в тему, відкритість, творчість, оригінальність навчання, упровадження театралізованих, пластичних, вокальних імпровізацій, організація процесу групового та колективного музикування, інструментальної імпровізації, впровадження творчих ігор, обговорень і аналіз у педагогічних проблемах в цілому дозволяють досягти високої результативності навчання вчителів мистецьких дисциплін.

Після проходження таких тренінг-курсів важливим компонентом стає участь вчителів у педагогічній практиці та конференції з обміну досвідом. Педагогічна практика може проходити в закладах загальної середньої освіти, а також в умовах студії звукозапису, студії дизайну, виходу на плерер тощо.

Великого значення в процесі навчання набуває процес мотивації до творчих видів діяльності на тренінг-курсі, а також оцінювально-рефлексний компонент кожного навчального дня, який дозволяє отримати зворотній зв'язок із вчителями та підвести підсумок навчання.

В практиці роботи діяльності обласних інститутів післядипломної освіти, в період реформ, велику зацікавленість викликають проблеми індивідуалізації навчання. Вибір індивідуальної траєкторії творчого навчання, коли вчитель має можливість обирати послідовність вивчення навчальних тем, визначати самостійно темп навчання, обирати свою роль в діяльності малих груп, в цілому будувати індивідуальний план та зміст свого навчання й підвищення фахового професійного рівня на курсах підвищення кваліфікації.

Відомо, що освітня реформа потребує ґрунтовного науково-методичного супроводу навчання. Під час підготовки проблемних і авторських курсів підвищення кваліфікації, важливого значення набуває змістове наповнення тематичних, проблемних курсів та створення візуального, аудіо супроводу тощо.

До комплексу науково-методичного й аудіовізуального супроводу навчального післядипломного процесу входять: методичні рекомендації для вчителів, комплекс сучасних інноваційних методик і технологій навчання мистецтву, поурочні розробки, на-

бір тестів, анкет, відеоматеріали, презентації, відео майстер-класи, дидактичні матеріали тощо.

Для забезпечення неперервності навчання та організації самоосвітньої діяльності вчителів мистецьких дисциплін у міжкурсний період, варто надати доступ вчителям мистецьких дисциплін до матеріалів електронного курсу, до освітньої платформи дистанційного навчання або до мережевих, освітніх ресурсів, які стануть проводженням тренінг-курсу та будуть спрямовані на самоосвітню творчу діяльність для розвитку педагогічного творчого потенціалу.

6. Висновки

Проведене дослідження щодо вирішення освітніх проблем в межах післядипломної мистецької освіти в період освітніх реформ дозволило:

1. Розкрити погляди вітчизняних науковців на сучасні тенденції розвитку мистецької освіти в умовах післядипломної педагогічної освіти.

2. Виявити основні складові андрагонізації змісту мистецької післядипломної освіти, серед яких: проблемність змісту післядипломного педагогічного навчання, діалогічність змісту навчання, використання адаптивного змісту навчання та процесуальних форм його існування.

3. Розкрити шляхи оволодіння інноваційними педагогічними і мистецькими технологіями і виявити, що поглиблене вивчення тем, які входять до кола професійних інтересів та запитів сучасних вчителів мистецьких дисциплін, сприяють проведенню комплексної підготовки щодо оволодіння інноваційними педагогічними і мистецькими технологіями

4. Виявити питання створення науково-методичного та візуального супроводу освітнього процесу в мистецькій післядипломній педагогічній освіті в процесі курсів підвищення кваліфікації для вчителів мистецьких дисциплін.

5. Представити інноваційний досвід проведення проблемних, авторських, тематичних курсів, спрямованих на розвиток творчого потенціалу вчителів мистецьких дисциплін та виділити найбільш одну із ефективних форм навчання, яке демонструє високу результативність і якість навчання у вигляді проблемних тематичних курсів та тренінг-курсів, які значно розвивають педагогічну творчість й творчий потенціал вчителів мистецьких дисциплін.

Література

1. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ: Освіта Україна, 2008. 274 с.
2. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. пос. Київ, 2002. 270 с.
3. Козир А. В. Основні тенденції розвитку мистецької освіти на сучасному етапі // Професіоналізм педагога : теоретичні й методичні аспекти. 2016. № 3. С. 25–37.
4. Кузнецова В. М., Шверницька Н. М. Сучасні тенденції мистецької освіти // Мистецька освіта. Вісник ХДАДМ. 2017. № 3. С. 15–19.
5. Отяч О. М. Мистецтво у системі розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання: теоретичний і методичний аспекти: монографія / ред. І. А. Зязюн. Чернівці: Зелена Буковина, 2009. 752 с.
6. Олійник В. В. Сьогодення та перспективи розвитку післядипломної педагогічної освіти // Постметодика. 2012. № 4 (107). С. 2–6.
7. Сущенко Т. І. Концепція розвитку післядипломної педагогічної освіти // Післядипломна освіта в Україні. 2007. № 1. С. 23–27.
8. Устинова Н. В. Розвиток творчого потенціалу вчителя у системі післядипломної освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2006. 24 с.
9. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: зб. наук. пр. / ред. Гузій Н. В. Київ: НПУ, 2003. № 10. 331 с.